Anul XIX. Decemvrie 1929 Nr. 12.

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCA

SUB PATRONAGIUL

I. P. S. SALE ARHIEPISCOP ŞI MITROPOLIT NICOLAE

CUPRINSUL:

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: SIBIIU, STR. MITROPOLIEI Nr. 32.

SIBIIU,
TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

„REVISTA TEOLOGICĂ“

:: APARE LUNAR ::
Abonamentul pe un an: 200 Lei.

REDACTOR: PROF. NICOLAE COLAN.

Colaboratorii „Revistei Teologice“:

Beleuţă I., prof. Academia teologică (Sibiiu); *Cioran E.*, protopop (Sibiiu), *Dr. Ciuhandu Gh.*, consilier consistorial (Arad); Episcop *Dr. Comşa Gh.* (Arad); *Cosma A.*, preot (Galaţi); *Dr. Crăciunescu A.*, profesor Academia teol. (Sibiiu); *Dr. Cristescu Gr.*, profesor Academia teol. (Sibiiu); *Dăncilă I.*, protopop militar (Sibiiu); *Dr. Dragomir S.*, prof. universitar (Cluj) *Dr. Felea I.*, preot (Pecica); *Gan V.*, protopop (Baia de Arieş); *Ionescu I. N.*, preot (Bucureşti); *Dr. Lazarescu V.*, profesor Acad. teol. (Oradea-mare); *Lungulescu I. N.*, prim-procuror (R.-Vâlcea); *Dr. Lupaş I.*, protopop profesor universitar (Cluj); *Maior Gh.*, dir. semin. teologic (Sibiiu); *Meteş Ştefan*, dir. arhivelor statului (Cluj); *Dr. Mihălcescu I.* prof. facultatea teologică (Bucureşti); Arhim. *Moruşca Policarp*, Stareţul Sf. Mănăstiri Hodoş-Bodrog; Preot. *Negoiţă I. C.*, prof. sem. (Huşi); *Scorobeţiu Tr.*, consilier consistorial (Sibiiu); *Arhim. Scriban I.*, (Bucureşti); *Dr. Tărchilă N.*, prof. Academia teol. (Sibiiu); Preot. *Triţa Iosif*, dir. orfel. (Sibiiu).

P. C. preoţi sunt rugaţi să însemneze pe cotorul mandatului, pe lângă comună şi protopopiatul căruia aparţin.

Anul XIX. Decemvrie 1929 Nr. 12.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru știința și viața bisericească. =

ABONAMENTUL: Pe un an **200 Lei**. Pe o jumătate de an **100 Lei**.
Un număr **15 Lei**.

Hristos se naște...

Bucurie mare:

„Că ni s'a născut Hristos,
Mesia chip luminos;
Lăudați și cântați
Și vă bucurați!“ [1]

Dar și Nabuhodonosor n'a născut. Și Alexandru, și Caesar, și August, și Irod, și Napoleon! Mulțime de trecători pe scoarța pământului: s'au născut!

Asta o sărbătorim? Atunci cu drept cuvânt creștinismul nostru a îmbătrânit, s'a învechit, nu mai are putere....

*

August vrea statistică. Ordonă conscriere. Roma cere fast; reclamă aur. Apusul însetează după strălucire din afară.

In Orient benchetuiesc Irozii. Orientul geme sub biciul năimiților îngâmfatei Rome. Răsăritul e în așteptarea unui nou... răsărit.

Se așteaptă marele eveniment, prorocit și dorit în aceeaș vreme: Cerul să se pogoare pe pământ, pământul să se înalțe la cer!

Esența democrației!

*

[1] Colindă poporală.

Şi pentru aceasta Cuvântul trup s'a făcut. S'a născut Hristos! Şi pentru a se vesti marele eveniment au lucrat, dar nu totdeauna au conlucrat: păstorii, plugarii, magii şi filozofii, auguştii şi irozii, stelele şi îngerii din ceriuri! Cerul, palatul, coliba şi peştera! Cele de sus cu cele de jos şi cele de jos cu cele de sus!

Democraţia adevărată se poate privi ca într'o icoană în icoana marei familii a lui Dumnezeu cu fii buni şi cu fii răi, peste cari deopotrivă îşi răsare soarele şi-Şi revarsă ploaia, iubirea şi harul.

*

Dar şi „Diavolul, ca un leu umblă răcnind şi căutând pe cine să înghită".[1]

Şi August ordonă statistici nouă. Irozii se îmbată şi cer viaţa pruncilor şi capul sfinţilor. Lumea e ameţită cu parada din afară, ca să nu vadă mizeria dinlăuntru. Şi sufletul geme în lanţuri!

Strigaţi: Hristos s'a născut? Şi cu sbieratul astupaţi să nu se audă gemetele sufletului?

*

Hristos s'a născut în peşteră, şi s'a născut noaptea. Noapte era în sufletul nostru. Unde putea să se aprindă „lumina lumii"?

Hristos s'a născut în mijlocul turbării generale; între fiară şi dobitoace a coborît pe îngerii cerului, vestind programul viitoarei orânduiri:

„Mărire întru cei de sus, lui Dumnezeu, şi pe pământ pace; între oameni bunăvoire".

Nu e singurul program cu adevărat democratic? Numai cât în acest caz, lumina ne este pildă: se consumă pe sine pentru a lumina şi încălzi lumea; altcum nu e lumina... lumii.

După aceasta însetează sufletul.

*

[1] I Petru 5, 8.

Pentru suflet s'a făcut atâta umilire, ca să-l înalţe.

Azi sburăm întru înălţime. Dar pe aripile aeroplanelor, am cocoţat numai trupul.

Sufletul? Se târăşte ca viermele, ca şarpele, „mâncând" pulberea şi tina drumurilor. Pentrucă nu ne-am umilit, ca să-l putem înălţa.

De aceea morala, dreptul, iubirea, mila s'au elasticizat, ca să se poată încovoia după şerpuiturile diavolului.

De aceea pentru noi cei de azi: Hristos s'a născut! Lumina s'a consumat!

Suflet de vierme! Curăţia Fecioarei, care „pierde" tocmai prin curăţie blăstămul Evei şi rămâne Fecioară pururea, călătoria stelei, coborîrea îngerilor, închinarea magilor, darul păstorilor, sângele pruncilor, osteneala apostolilor, mucenicia sfinţilor, îţi pare o figură oratorică de a istoriei? Tu vrei să te înalţi? Tu, care te-ai înscris, nu la Ierusalim, ci la Roma, la August; la Ierusalim doar benchetuieşti cu irozii? Tu, care ai intrat în partidul Sadducheilor? Tu, care dai mâna cu oricine-ţi făgăduieşte strălucire externă? Tu, care vrei să slujeşti la toţi domnii? Tu, care pentru asta vrei să ştii pe Hristos trecut în istorie!

Te temi de intransigenţa moralei lui Hristos? Ei, iată să ştii, că fără ea democraţia ta, iubirea ta şi toate declamările tale, sunt făţărnicii, beşici de săpun, şi tu un copil, care te poţi bucura pentru o clipă, că le vezi golătatea polichromă înălţându-se, ca trupul tău cel purtat în văzduh de aeroplanul tău.

Cu slove de sânge şi de foc scrie în inima ta drept suprema poruncă: intransigenţă creştină! E salvarea ta!

*

Tu nu spui adevărul întreg când spui: Hristos s'a născut! Eu văd lumea prăznuind; şi lumea nu prăznueşte istoria. Lumea aşteaptă ceva! Lumea

vrea pe Hristos! Vrea pe Hristos cu apostoli, nu deputaţi, cu sfinţi, nu economişti, cu lumina care se consumă pe sine, nu cu focul iadului şi al minciunii care arde pe alţii! Vrea pe Hristos, cel care se naşte! Care se naşte în sufletul fiecăruia din noi, unind cerul cu pământul pentru a înălţa pământul până la cer! Lumea vrea să simtă ca şi marele Pavel, că nu mai trăeşte ea, ci Hristos întru ea. S'a săturat de declaraţiile lui Petru, care cu gura se prindea a muri pentru Hristos, *Fiul lui Dumnezeu*, pentruca în faţa unor servitori să nu se sfiască a spune: „Nu cunosc pe *omul* acesta".

Şi lumea caută pe ceice le poate spune: Hristos nu s'a născut numai, ci Hristos se naşte.

*

Preoţilor! August face statistici şi Irod benchetueşte. Şi unul şi altul se teme. Ei au auzit, că Hristos s'a născut, şi se tem să nu se mai nască.

Lumea vrea să-l vadă, că este, că se naşte acum, binecuvântând toată viaţa publică. Spuneţi dar lumii întregi, cu vorba şi cu fapta, să vie la biserica noastră, să audă şi să vadă că Domnul se naşte acum, aduceţi-o la catavasia Naşterii Domnului să vadă şi să audă minunea dorită, prorocită, aşteptată:

„Hristos se naşte! — Măriţi-L!

„Hristos — din ceriuri! — Intâmpinaţi-L!

„Hristos — pe pământ! — Inălţaţi-vă!

„Cântaţi-I tot pământul, şi cu veselie lăudaţi-L popoare, că s'a preamărit!"

Democraţia care poate mântui, nu cunoaşte alt drum decât dela cer la pământ şi de pe pământ la cer, trecând prin sufletul fiecăruia dintre noi.

Preotul **Gh. Maior.**

Cum să spovedim?

In Nr. 9—10 al „Revistei Teologice“ păr. Gh. Maior cu multă competinţă pune în discuţie o chestie — din punct de vedere pastoral — de covârşitoare importanţă, tratând teza de mai sus.

Ca unul ce mă preocupă mult felul de a păstori turmele cuvântătoare şi am şi o experienţă oare care pe acest teren, îmi permit a lua cuvântul în această chestiune, spre a o lămuri din al meu punct de vedere.

Autorul susţine, că în timpul nostru spovedaniile de mulţi duhovnici se tratează uşor, ca să nu zicem uşuratec. Bine zice. Spovedaniile noastre au multe lacune. Urmarea e că de mulţi sunt considerate spovedaniile ca forme ce se îndeplinesc din obiceiu. Din astfel de spovedanii, se înţelege dela sine, nu se naşte nici un fel de regenerare sufletească şi practica lor pentru pastorală e lipsită de orice folos. Spovedim cu scopul de a îndruma pornirile, nu a le lăsa să bătucească tot cărările vechi, dovedite de păcătoase. Un creştin care după spovedanie rezonează aşa: am aruncat o povară din spate, ca la altă spovadă să nu fiu tot aşa de încărcat, e ca şi când nu s'ar spovedi. Vorba de după spovadă a fiecăruia ar trebui să fie: M'am spovedit, şi de aci încolo mă voi trudi a duce o viaţă mai curată!

Da. Spovedaniile sunt spovedanii adevărate numai devenind „apa cea vie a lui Hristos“, care duce pe creştini la întremare sufletească şi nu o datină care se repetă fără nici o însufleţire.

Cum se poate realiza întrămarea? Păr. Maior, răspunde că duhovnicul are să întrebe din fir în păr pe pacient asupra tuturor împrejurărilor între cari a comis păcatele, ca prin întrebările şi răspunsurile amănunţite mărturisitul să vină la cunoştinţa reală a vinovăţiei sale. Metoda e cea prescrisă de tipic, deci este bună şi îndreptăţită. Trezeşte sufletele la conştienţa religioasă, căci întrebările şi răspun-

surile sunt un fel de rescoliri şi rescolirile din suflet pun în mişcare sentimentele adormite ori lipsite total de cunoştinţa că trăesc în fărădelegi. Când duhovnicii mărturisitori ştiu stârni în sufletul celor ce le stau sub patrafir scârba faţă de viaţa lor trăită în păcate, perseveranţa de a păcătui şi mai departe le scade, dând loc unei gândiri nouă, care duce la îndreptarea vieţii. O inimă mlădiată totdeauna dă îndemnuri la fapte mai nobile. Inima mlădiată sub patrafirul duhovnicului este prin urmare începutul unei vieţi nouă. Spovedaniile pot încresta astfel de succese spirituale sunt spovedanii adevărate. Şi ferice de duhovnicii cari pot obţine succesele acestea, dar ferice şi de enoriaşii cari se pot hotărî sub patrafir la ridicarea peretului despărţitor între trecutul păcătos şi viitorul închinat vârtuţii creştine.

Având a face dnhovnicii numai cu persoane cu inimă de ceară, ce se lasă uşor conduse şi ţin la lecţiunile preotului din spovadă, spovedaniile cu întrebări şi răspunsuri multe poate ar şi duce la rezultate mulţumitoare. Spovediţii ar lua pe suflet lecţiile date de duhovnici şi le-ar urma în viaţa lor de toate zilele. Nefericirea e că dacă nu toţi, apoi foarte mulţi din recurenţii la spovedanii îşi au caracterele lor formate şi cuvintele preoţilor îmblătesc paie fără grăunţe sau vorbesc surzilor la urechi şi aruncă mazere în părete. Sunt între ceice se mărturisesc firi dârze, cari dacă nu reacţionează cumva, căci nu cutează când stau sub patrafir, dar în suflet îşi zic: De ce vrea preotul să ştie mai mult dela mine decât îi spun eu? Imi cade greu să răspund la toate întrebările ce mi le pune, căci de multe fapte ale mele când îmi vin în minte mă ruşinez chiar eu, necum să le pot spune cuiva aşa cum s'au petrecut.[1]

---

[1] Nu există persoană să nu aibă vre-o taină sufletească legată nu cu aţă, ci cu lanţuri şi pusă sub şapte peceţi, care taină nimănui nu o mărturiseşte. Nici chiar păcătosul nu cutează a o examina de multeori, fie că-l mustră, fie ca nu cumva să scape cuiva vre-o vorbă asupra ei. Când se întâmplă ca întrebările preotului să atingă chiar rana ce-l doare, stă pe

Iată unde ajungem, punând prea multe întrebări la mărturisire. Mie mi s'a întâmplat, că unii din mărturisiţi mi-au spus franc: fapta cutare şi cutare am săvârşit-o în tinereţe, dar de câteori am vrut s'o spun duhovnicului, m'a ajuns o groază şi o ruşine de ea în aşa măsură, că deşi ştiam că greşesc — n'am putut s'o declar la mărturisire. Omiteri de aceste, cât cu voia, cât fără voie, nu lipsesc. Greşeşte celce nu-şi declară categoric şi la înţeles toate păcatele? Greşeşte duhovnicul celce nu ispiteşte în destul de amănunţit pe ceice i se mărturisesc? Se poată să fie greşite ambele părţi. Judecând însă real, greşala amândurora are scuze. Omul ce se mărturiseşte — presupunând că e de caracter şi e deplin conştienţios — păcatul nemărturisit nu şi-l consideră de deslegat, păcatul nemărturisit apasă şi după spovadă sufletul său ca o povară de care vrea să scape la ocazia ce şi-o va alege neforţat de nime. Prin faptul că spune acum ceeace a comis altădată, repară fiul sufletesc ceeace a stricat mai nainte. Un cuvânt două de dojană, mai bine zis de îmbărbătare a preotului duhovnic, ca altă dată să nu mai cadă în greşală şi să nu fie fricos — îi readuce liniştea sufletească şi iertarea, omul deci e mântuit. Duhovnicul încă poate fi scuzat. Pentrucă misiunea lui se consideră de împlinită când face atenţi de cu bună vreme pe credincioşi să nu-şi ascundă faptele, căci celce le ascunde înaintea duhovnicului, lui Dumnezeu minţeşte, nu pe duhovnic îl înşală.

Ispitirile minuţioase uşor aduc în unele prepusuri pe preoţii mărturisitori.[1] Depărtează apoi pe cre-

---

loc cu răspunsurile şi tace. Dacă nu tace cumva, dă răspunsuri false. Unii se irítează oarecum şi răspund categoric: cu privire la acest lucru nu mai am nimic de adăugat. Notez şi aceea, că deplin sincer se mărturisesc enoriaşii numai duhovnicilor în cari au deplină încredere şi cu cari şi în referinţele din afară de oficiu au legături sufleteşti bazate pe încredere. Preoţilor *nesimpatici* se spovedesc enoriaşii cu mult mai sumar, decât celor cătră cari se pot descoperi cu toată încrederea.

[1] De pildă finii se tem de tradare, nu publică ci secretă; femeile păcătoase se tem că preotul pe sub ascuns va pune la cale urmărirea lor cu toţi complicii etc.

dincioşi dela mărturisire, ori îi duc la alţi preoţi. Inconvenientul cel mare e că lungesc şi obosesc şi împedecă dela preot pe cei mulţi ce-şi aşteaptă rândul dinafară de biserică, cum e obiceiul în timpul posturilor. Dacă cu un singur eroniaş ar avea de făcut duhovnicul, treacă-meargă şi cu întrebările crucişe. In posturi însă doritorii de spovadă stau cu zecile înaintea uşilor bisericii. Trebue dat şi acelora rând.

Ispitirea prea amănunţită poate să aibă drept consecinţă şi altă urmare neprevăzută. La începutul creştinismului mărturisirile cum se ştie erau publice. S'au trecut ceva mai târziu la cele secrete [înaintea duhovnicilor]. De ce s'a trecut? Le venea greu creştinilor de atunci a-şi desvăli faptele păcătoase înaintea unei lumi întregi. Ziceau: Mai bine nu ne mărturisim, decât să ne facem de ruşine prin tradarea publică a ticăloşiilor în cari trăim. Şi au fost ascultaţi de biserică. Tot aşa poate să vină cineva şi să ne zică nouă preoţilor: Ne recapitulăm păcatele când stăm sub patrafir, de spus le spunem numai lui Dumnezeu, care ne ştie şi aşa inimile, dela duhovnicul ceresc aşteptăm deslegare, canoanele după gradul vinovăţiei în care ne aflăm, le putem croi chiar noi. Un astfel de caz am avut chiar eu. Adevărat un singur caz. Insă ab uno disce omnes — zice latinul. Ce face preotul în cazuri de asemenea rezistenţă? Lasă în grija sorţii pe celce nu vrea să-i spună păcatele, dar vinovăţia şi-o recunoaşte şi de deslegare duhovnicească încă simte că are trebuinţă? Nu e bine să-l lase sorţii, pentrucă păstorul totdeauna caută oaia cea rătăcită şi vrea să o aducă sănătoasă îndărăt la turmă. Nu vreau să vatăm canoanele şi nici tipicul, dar zic totuş, că preotul poate şi e dator a primi dela credincioşi şi mărturisiri mai sumare, fără prea multe amănunte. Când cineva mi se declară: *Sunt beţiv, curvariu, am aprins, am furat, nu am cinstit serbătorile, nu am cercetat casa Domnului ş. a. ş. a.*, se pot face uşor deducţiunile vinovăţiei, fără a-l forţa morali-

ceşte la alte mărturisiri mai detailate, şi i se pot dicta şi canoanele fără nici un greş. Nu tot aşa a procedat oare şi Hristos? La câţi şi decâte ori nu a zis: Credinţa te-a mântuit, fără a mai aduce aminte însănătoşaţilor, că tu ai făcut asta şi asta, să nu mai faci asemenea rele! Chiar tâlharului de pe cruce, când acela cerea: „Pomeneşte-mă Doamne când veni întru împărăţia Ta" [Luca 23, 42], deşi pocăinţa şi-a făcut-o în mod foarte sumar, i-a iertat şi păcatele şi l-a dus cu sine în raiu.

E dovedit deci, că nu în vorbe multe stă mântuirea, ci *în căinţă cu simţ şi în reculegere sufletească.* Reculegerea şi căinţa adevărată apoi urmează dela sine când spoveditul declară că e păcătos şi se simte vinovat înaintea lui Dumnezeu şi fără prea multe amănunte ce ar fi silit a le înşira înaintea duhovnicului.

Iată cum contemplez şi urmez eu.

Ca să nu fiu clasat între uşuratici descoper aci, că mărturisirilor mele totdeauna premerg pregătirile necesare sufleteşti. Nu e ocazie de convenire cu poporul să nu-l fac atent la datorinţele sale morale — cu vreme şi fără vreme. Câte rele morale şi păcate se pot face în viaţa de toate zilele, pe toate le tratez cu arătarea căilor de îndreptare; se înţelege, totdeauna în termini urbani şi cu blândeţe făcând totdeauna apel la trezirea conştiinţei religioase şi ţinerea legilor ce cârmuesc viaţa creştină. Inainte de posturile bisericei apoi când creştinii sunt chemaţi la mărturisire, ţin anume exortaţii şi conferenţe religioase în care se tâlcueşte cu de-amănuntul toate datorinţele unei persoane ce se pregăteşte la mărturisire. In exortaţii se comunică şi felul de a se purta enoriaşilor cu ocazia mărturisirilor, ba chiar şi felul cum se pun întrebările şi trebue să urmeze şi respunsurile, ca fiecine să poată veni sub patrafir pregătit, nu pe apucate. Credinciosul ce-şi cunoaşte temeinic datorinţele, în scaunul mărturisirei nu aşteaptă nici întrebări multe şi nici lecţii multe. Se apropie aflând din greu de

locul penitenţei şi cu lacrimi în ochi îşi spune toate păsurile. In cinci minute poate termina duhovnicul cu el, chiar când află de bine a-i ţinea şi lecţie de conduită. Pe cine nu vine cu gând bun şi cu hotărâre firmă de a se curăţi şi a-şi reînoi viaţa, nici o examinare de o zi întreagă nu-l poate face mai bun, fie chiar Domnul Hristos în scaunul mărturisirei. Cerbiciile numai cu mlădieri de luni şi ani de zile se pot înmuia.

Asupra canoanelor [epitimii] ce se dau mărturisiţilor, dându-mi-se răgaz, voi reveni altă dată.

Prot. **Vasile Gan.**

Ortodoxismul lucrativ şi ortodoxismul dogmatic.

De câtăva vreme ortodoxismul a ajuns — ierte-ni-se expresia — la modă. Din sufletul celor ce-l trăesc substanţial, hrăniţi realmente cu o credinţă, din conştiinţa celor ce mereu într'ânsul şi-au găsit şi pacea şi echilibrul şi înălţarea unei vieţi bogate în tentaţii, dar absentă în conversiune, şi din patrimoniul cerebral al dogmaticienilor consumaţi în teologie şi pătrunşi de simţământul intangibilităţii adevărurilor credinţei ce nu ştiu de schimbare, ortodoxismul creştin a trecut astăzi în discuţiile publice, în societăţile de tot felul, în coloanele ziarelor cotidiane, în preocupările tuturor acelora ce par'că savurează din el un mijloc nou de... inspiraţie.

Faptul, evident, n'ar întrista pe nimeni şi nici n'ar prejudicia nimănui, dacă la spatele acestei revărsări de ortodoxie n'ar sta decât gândul curat, spiritul de luptă desinteresată, impulsurile nobile de purificare a credinţei şi de intactă conservare a dogmei. Căci cine n'ar aplauda gestul cavalerului modern, care asemenea cruciaţilor de altădată pleacă la bătaie pe câmpul atât de frumos al credinţei sale, spre a o reda liberă de influenţele vrăjmaşe? Cine n'ar omagia conduita celui ce cu entuziasm

se aruncă în luptă spre a-şi apăra doctrina de atingerile erorii? Cine n'ar binecuvânta acţiunea aceluia ce cu frenezie gata este să-şi jertfească totul, numai principiile religiei sale de nimeni înfrânte să nu fie, ci înaintea tuturora ele pentru de-apururi, fără pată, să strălucească?

Situaţia însă pare, cel puţin în parte, a fi alta.

Pentrucă, de sigur, cunoaşteţi coloana întreagă a dârjilor şi neînfricaţilor apărători ai ortodoxismului dogmatic. Şi întrebarea dela sine se impune: Unde va să găsim sinceritate în acţiune, unde va să prindem înţelegere în problemă, unde va să pipăim ataşament real la o cauză?

Unde va să descoperim sufletul cutremurat de fiorii ortodoxiei, conştiinţa iluminată de o credinţă imutabilă, fiinţa transfigurată de puterea sacră a dogmei? Unde?

In lumea acelora ce n'au simţit niciodată, pentrucă nu l'au trăit, misterul euharistic, punctul central al creştinismului adevărat? La oamenii politici cari, pentru motive ce n'au nevoie să fie arătate spre a fi înţelese, pricepuţi în toate, au oricând dreptul să confunde principiul dogmatic cu Pascalia, problemă calendaristică şi deci în afară de imutabilitatea dogmei? La cucoanele ce transformă totul, deci şi punctele de dogmă, în element de imitaţie, de curent, de snobism, de pază, de impresiune? La unii ziariştii cari jonglează cu problemele de ortodoxie dogmatică par'că ar jongla cu cine ştie ce fapt divers şi banal al zilei?

Iată dar, că se pune doar problema şi răspunsul vine dela sine. Căci opera îndeplinită de aceşti noi cavaleri ai ortodoxismului, răsăriţi peste noapte nu ştii de unde, nu poartă pecetea sincerităţii în credinţă şi desinteresului în acţiune, ci faptul lor, oricât de semeţi ar fi ei în ţinută şi oricât de intransigenţi ar fi în aspiraţii, nu odată se înfăţişează în haină fructiformă şi în vestmânt lucrativ.

Când îţi era lumea mai dragă în aspectul ei de liniştită vieţuire şi duhul păcii se pogorâse de-abinelea asupra societăţii noastre, ortodoxismul lucrativ aruncă bomba Pascaliei în arenă.

Cutremur pentru o credinţă ce o destramă apostaţii? Nu, ci era în lipsă la gazetă senzaţionalul.

Se ia hotărâre canonică de organul competent în această privinţă, ortodoxismul lucrativ se năpusteşte cu furie asupra orânduirii sinodale.

Se prăbuşise ecumenicitatea? De unde! Ziaristul vrea să pozeze în faţa celor ce n'auziseră încă nici de Niceea, nici de canoane, nici de dogmă, nici de ecumenicitatea în pericol.

Când specialiştii dogmei vor să dea lămuriri motivându-şi vederile în chestie de credinţă, ortodoxismul lucrativ tresare, scrie, atacă, insultă, dispreţuieşte, blamează, descalifică.

Se cufundase, prin necompetinţă, în eroare episcopatul sau căzuse, prin nepricepere, în erezie dogmatistul? Ce vorbă! Zelosul „monofilax" plin de prezumţii, observase că-i scad şi admiratorii şi tirajul ziarului.

Aşa că necontenit „cavalerul" nostru ros de ambiţie, cuprins de mândrie, dornic de laudă, ahtiat după senzaţie, creator de vâlvă, mânat de patimă, împins de interes şi dominat de buzunar, îţi va flutura pe dinainte flamura ortodoxismului în pericol, pentrucă ea singură astăzi mai uimeşte pe nepricepuţi, atrage admiraţie sbuciumaţilor apostoli şi dă avânt „pur ideologic" gazetei luptătoare.

* * *

Şi totuşi, în faţa acestui ortodoxism lucrativ al timpului, fruct al diletantismului uşuratec, dar rentabil, va să stea ortodoxismul celălalt, ortodoxismul cel adevărat, cel real, cel sigur, cel veşnic, — ortodoxismul dogmatic, care nu ştie de schimbare, pentrucă nu e în funcţie de om, de patimile, de ambiţiile sau de interesele lui.

Ei bine, acest ortodoxism impune condiţii, afişează datorii, creiază obligaţii, fixează principii şi stabileşte odată pentru totdeauna punctul de credinţă.

El nu cere, spre a-l prinde, defini şi percepe, doar lumina rece a raţiunii. Ci alături de aceasta, reclamă, şi mai ales, flacăra arzătoare a credinţei.

Prin cea dintâiu se lămureşte şi încă de multeori aşa de vag, principiul de credinţă, şi atât. Ceeace, evident, nu e de-ajuns. Prin cea de a doua el se trăeşte, se asociază, se transpune, se incorporează, ca fapt indisolubil, vieţii sufleteşti a credinciosului.

Cu inima stearpă, cu sufletul uscat, cu fiinţa nemistuită de focul credinţii, nu poţi pretinde să faci operă dogmatică, luptând cu ceice decăzuţi dela doctrină, se abat dela ortodoxie şi se complac în eroare. Pentrucă aici nu se petrec lucrurile aşa cum ele se petrec în celelalte domenii.

În didacticismul ştiinţelor pozitive, de pildă, adevărul biologic sau adevărul fizico-chimic poţi să-l transmiţi altora pe baza forţelor tale raţionale, fără ca pentru aceasta să fie nevoie de elementul sufletesc, de elementul simpatetic, de ataşamentul psihologic, viu, perzistent şi puternic, al fiinţii tale faţă de tot ceeace înveţi sau profesezi. In asemenea împrejurări credinţa nu adaogă nimic, sau adaugă foarte puţin.

E cu totul altfel în chestie de dogmă. Aici, adevărul religios, principiul de credinţă, punctul de doctrină ce vrei să-l prezinţi altora, lămurindu-l şi stabilindu-l, va să se impună nu numai logic, ci şi psihologic, deci prin raţiunea care luminează, dar şi prin conştiinţa care încălzeşte. Numai trăindu-l, însumându-l ca o existenţă inseparabilă de fiinţa ta morală, adevărul dogmatic, lămurit apoi de minte, se va apropia de fiinţa celorlalţi. Altfel nu. Fiindcă — încă odată — el nu e numai chestie de cunoştinţă, ci mai ales şi în primul rând problemă de credinţă.

Prin urmare greşesc aceia, care sprijiniţi doar de puterile raţiunii îşi închipuie că pot opera pe tă-

râmul ortodoxismului dogmatic, dupăcum tot aşa de eronaţi sunt şi ceilalţi, care socotesc că întemeiaţi exclusiv pe căldura unei credinţe căpătate prin tradiţie au dreptul să se prevaleze de privilegiile Dogmaticei.

Mai mult decât atâta. Ortodoxismul dogmatic, pe lângă raţiunea pe care nu o dispreţueşte şi conştiinţa pe care o reclamă, impune şi obligaţia autorităţii nediscutate: divine şi umane. Cea dintâi, reprezentată prin Cuvântul ce ne-a descoperit adevărul, — încadrat în Biblie şi Tradiţie, cea de a doua, prin Sinoadele ce-au formulat ca dogmă adevărul.

Nu există ortodoxism în afară de aceste realităţi ale religiei creştine, şi numai în supunerea fără reticenţe şi ascultarea neşovăielnică faţă de ele, te menţii cu adevărat şi conştient în Biserică.

Aşa că prevalarea individualităţii, prioritatea insului, îngâmfarea solitarului, ambiţia singuratecelor persoane, fie cât de luminate, raţional vorbind, fie cât de credincioase sentimental vorbind, în a pune, în afară de această dublă autoritate amintită, principii şi a stabili regule disciplinare sau puncte de credinţă, aceste fapte deci nu te menţin în ortodoxie.

Şi astfel, din cele zise, concluzia se impune dela sine.

Capriciile vremii au scos la suprafaţa vieţii sociale de azi pe aşa numiţii profesionişti ai ortodoxiei. Ei nu vizează prin a lor operă decât doar profitul şi anume: profitul de ambiţie sau profitul de buzunar. Şi într'un caz şi într'altul ortodoxismul lor tot lucrativ este.

Adevăratul creştin însă nu iubeşte decât ortodoxismul celălalt, ortodoxismul dogmatic, care, evident, dacă se lămureşte prin raţiune şi trăieşte în suflet viu, nu mai puţin el se supune autorităţii bisericeşti, ca una ce singură este călăuzită de Har şi prin urmare singură, inspirată fiind de Duhul cel Sfânt, nu poate să cadă în eroare. **I. N. Lungulescu.**

Duhul vremii de azi în Germania.

Inainte cu 75 ani apăruse o carte purtând titlul „Forţă şi materie", de Ludwig Büchner. A fost o preamărire a celui mai cras materialism. Aşa de pildă s'a afirmat în acest op, că ideile stau cu creerul în acelaş raport în care se află fierea cu ficatul. Cartea a avut o mare influinţă asupra celor mai largi pături sociale; o ediţie a fost urmată în scurt timp de cealaltă şi a alimentat un curent, de care nu s'au prea putut bucura spiritele mai adânc pătrunzătoare. Foarte potrivit caracterizează acel timp poetul G. Fr. Daumer când zice: „Trăim un timp mizerabil. Cultura modernă s'a înpotmolit cu desăvârşire. Dacă te ocupi cu lucruri ideale şi spirituale şi nu vrei să fi batjocorit şi dispreţuit, nu poţi face altceva, decât să treci la catolici".

In vremea aceea domnea deci un duh, care până la un anumit grad se poate observa şi azi. Ce e drept, o concepţie de viaţa curat materialistă din punct de vedere ştiinţific se consideră ca biruită cu desăvârşire. Nu de mult, cu ocazia serbării jubileului de 25 ani a unei societăţi kantiene s'a vorbit despre „noroiul materialismului", iar despre filosofie cu un caracter curat materialist nici nu se mai poate vorbi azi. Insă în vastul cerc al vieţii de toate zilele, în realitatea practică, materialismul bântue şi azi par'că mai mult ca acum 75 de ani.

Dar trilogia modernă: tehnică, sport şi plăceri nu satisfac pe omul modern în aşa măsură, cum ni se pare la prima vedere. Nici cele mai strălucite creaţiuni tehnice nu pot face superflu avântul sufletesc. Sportul şi recordurile fizice au incontestabil o influenţă educativă şi pentru omul intern, dar să considerăm cultul corpului ca un fel de supliment de concepţie despre viaţă, ar însemna o confuzie de noţiuni. Ba nici chiar cele mai alese plăceri estetice nu pot fi identificate cu îngrijirea religioasă a sufletului. Setea sufletească devine tot mai arzătoare în Ger-

mania, în mijlocul viforului materialist. Putem zice chiar, că duhul vremii de azi caută pe cel mai Inalt, care e cu totul de altă natură, decât cele create de mâna omenească. — Duhul vremii de azi în Germania recunoaşte, că în om există un ceva nepătruns, pe care-l numim *suflet*. Iată ce scrie despre suflet unul dintre cele mai citite ziare din Lipsca: „Sufletul este realitate şi pentru viaţa omenească are o importanţă mai mare, decât crede un om legat de cele pământeşti. Celce vorbeşte „cu suflet" sau „mişcat de suflet" acela are putere convingătoare. A da o adevărată mărturie despre cele mai din lăuntru ale sufletului — aceasta i se cere artistului. Lumea se teme de vorbă goală. Numai acela care vorbeşte din adâncul sufletului poate să mişte alte suflete.

„Din adâncul sufletului izvoreşte minunea iubirii. Fie iubirea unei mame, care se jertfeşte pentru fiul său, fie iubirea puternică între bărbat şi femee, care înlătură toate obstacolele — şi una şi alta în ultima analiză este o adâncă putere misterioasă. — Din adâncul sufletului izvoreşte credinţa, care de asemenea se bazează şi tinde spre cel Vecinic. Această credinţă se consideră pe sine ca un dar dela Dumnezeu. Aşa a fost ea privită şi primită de marile figuri profetice. Un dar al lui Dumnezeu este credinţa religioasă.

„Din adâncul sufletului trebue să strălucească nădejdea adevărată. Ea este mai mult decât licărirea unui vis sau o zidire de cetate în văzduh. O nădejde veritabilă şi dreaptă nu-şi face reclamă, ci rămâne ascunsă dar puternică în domeniul posibilităţii. Când vorbim despre adâncimea şi puterea sufletului, înţelegem ceva universal omenesc. Celce dispreţueşte acest fapt, acela este nebun".

Vedem deci, că problema vieţii sufleteşti, problema concepţiei de viaţă religioasă a devenit o problemă foarte actuală. Pe de altă parte ea este o problemă foarte grea, căci întreaga cultură germană se află într'o criză multilaterală.

Interesul pentru valoarea şi sensul vieţii sufleteşti este un semn caracteristic al idealismului german, al spiritului hegel-ian.

Azi însă viaţa e mai gălăgioasă şi mai neliniştită decât s'ar crede în Germania. Oraşe mici şi mari se întrec în serbări jubilare care de care mai fastuoase. Congresele cu cuvântări elogioase nu mai cunosc sfârşit. Lipseşte concentraţia internă, lipseşte liniştea, pauza creatoare. De aceea stau mii şi mii fără putere în faţa duhului materialist al vremii şi sunt incapabili în faţa celor mai simple datorii. Aceasta lipsă de un puternic ethos activ nu poate fi înlăturată prin dispreţ sau batjocură sau prin săvârşirea unui gest extra-modern. Slăbiciunea morală rămâne ceeace este, chiar şi dacă azi e puţin înfrumseţată sau scuzată de o oarecare spoială umanitară. Ce foloseşte toată vorbăria, fie ea cât de „spirituală?" Etosul vechiu al idealismului german rămâne de o valoare mai înaltă decât cel modern.

Pentruca arborii idealismului să nu se înalţe până la ceriuri se îngrijeşte practica vieţii de toate zilele. Lucrurile materiale, — chiar şi dacă întreaga realitate nu constă numai din ele — au totuş o importanţă atât de mare, încât ar fi o adevărată nebunie a nega sau a dispreţui existenţa lor faptică. Criza economică este un fapt de o mare importanţă chiar şi în faţa dorului prea intens de plăceri. Dacă în Germania se numără anual peste 15,000 cazuri de sinucidere, motivul principal este desperarea provocată de această criză. Civilizaţia oraşului mare nu oferă aici nici o pavăză. In Berlin aruncă viaţa dela sine lunar 100—150 de oameni. Surprinzător de mare este numărul sinuciderilor la vârsta de 20—30 ani. Natural că în acest capitol atât de trist se amestecă în mare măsură lipsa unei concepţii de viaţă superioară. Mare este numărul oamenilor de după război, cari au pierdut orice sprijin intern şi din cauza aceasta se lasă uşor prinşi în cursele vrăjmaşului, care nu încetează a semăna

neghina în sufletele lipsite de orice scut. Rădăcini puternice a prins un pesimizm.

Congresul societăţii culturale „Goethe" în acest an şi-a exprimat dorinţa, ca tineretul să fie îndrumat spre Goethe. Este fapt, că în cercurile largi ale tinerimii germane se poate observa azi o luptă foarte aspră şi adeseori tragică purtată pentru „forţă şi materie". La Goethe omul află cu siguranţă o înaltă şi umană nivelare între idealism şi realsim. Iar omul realităţii, Goethe, a preamărit totdeauna pe oamenii de o simplă dar corectă activitate, cari observă cu severitate poruncile datorinţei şi-i îndeamnă neîncetat să *nădăjduiască*. Acest Goethe modern şi pătruns de spiritul celei mai înalte culturi a avut totdeauna un deosebit respect faţă de valorile neperitoare ale religiei, îndeosebi faţă de „înălţimea şi morala culturei, aşa cum aceasta luminează şi străluceşte în sf. Evanghelie". Acest ideal — s'a accentuat în congres — în simplicitatea şi în măreţia sa înseamnă mai mult decât toate programele gălăgioase şi formulele stereotipe pentru politicianizarea şi civilizarea tineretului. De fapt putem observa, că tineretul german în mod categoric tinde tot mai mult să întroducă *suflet adevărat* în viaţă. Obstacolul cel mai mare este amestecul adeseori prea covârşitor al elementului erotic. Această „erotizare" a vieţii în ziua de azi înseamnă o scădere a forţei, o scufundare în cele materiale. Elementul erotic se bucură de o libertate ne mai pomenită în Germania şi orice păcat se justifică cu „îndreptăţirea dorului după o viaţă liberă" [Freies-Sichausleben].

Arta vieţii adeseori nu este altceva, decât o măiestrire a materiei. Asemenea idei au fost accentuate la ultimul mare congres al asociaţiei învăţătorilor din Germania. Educatorul trebue să fie un artist şi dela direcţia în care se vor influinţa copiii de azi va depinde viitorul patriei. E dureros lucru, că politica de partid pătrunde până în şcoală şi contrastele în concepţiile de viaţă turbură îndrumarea tineretului spre un singur ideal superior.

Dr. Nicolae Terchilă.

In peştera din Vifleem, în mijlocul Familiei Sfinte.

Invăluiţi în lumină cerească, alături de locuitorii peşterii din Vifleem, în seara naşterii lui Mesia cel făgăduit, să gustăm şi să golim şi noi până'n fund paharul bucuriilor, pe cari stăpânii «*lumii de azi*», ceice petrec aceste clipe în afară de Vifleem, înzadar le caută.

*

In braţe cu dumnezeescul prunc, acolo, Maria deveni simbolul vredniciei femeeşti!

Cinste femeii, care prin fecioria Mariei deveni „Fiica Cerului", îndrumătoarea destinului şi a sufletului omenesc, spre fericire şi spre mântuire.

Slavă Mariei! Slavă mamei fără prihană, care din sfinţenia iubirii sale pregăti mângăiere Fiului său, între miile de dureri, pe cari păcatul şi aliatul său, omul, le rostogoliră în calea Lui, dela Vifleem şi până pe culmile Golgotei.

Mărire Fiului astăzi născut, care prin cea dintâiu a Sa privire dă porunca, vestită nouă azi de ceata micilor colindători: „Nu dispreţuiţi pe cei mici — iubiţi pruncii!

Salutaţi pe fiecare nou născut cu rugăciuni de mulţumiri înălţate dărniciei Cerului, ne spune azi Fiul Mariei, pentrucă fiecare prunc, este un trimis al Domnului, în sufletul căruia se ascund nepreţuitele comori duhovniceşti!

Iosife, bucurie şi har Ţie dela Dumnezeu! Stai smerit şi cuminte, privind cu duioşie „povara cea nouă" cu care Dumnezeu Te-a învrednicit! Tu reprezinţi omenia şi tot tu eşti simbolul bărbăţiei, din care se plămădi «*voinţa*» lui Pavel asemenea şi pilda lui Simeon, Chirineanul.

*

„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace şi între oameni bunăvoire".

In semnul împăcării, unul altuia mâna să o întindeţi azi, iertându-vă cu toţii, pentru ca pacea trimisă azi vouă în dar de Tatăl, prin naşterea Fiului, să se sălăşluiască din nou în inimile voastre învrăjbite de ispitele vieţii!

Aşa să faceţi, doar pentru voi să naşte azi Hristos!

Aprindeţi azi părinţilor şi treziţi în inima copiilor voştri din nou focul magic al duioşiei şi însufleţirii tineretului pentru Isus pruncul, pentru ca în văpaia nevinovăţiei tinereţelor lor să se călească caracterele nouă, caracterele tari, capabile să înfrunte vijelia luptei, dată pentru întemeierea şi pentru cucerirea împărăţiei, pentru înfăptuirea căreia, azi Mesia se naşte.

Iar voi dascălii şi duhovnicii popoarelor, voi de dragul celui învăluit în scutecele «*sărăciei de bună voie*» şi încălzit de aburul binefăcător al fiinţelor necuvântătoare ce odihneau alături de „Regele regilor" în peştera din Vifleem — voi să rupeţi azi zăgazul egoismului timpului, vestind coborârea milei în sufletul omenesc, căreia tot voi să-i regăsiţi în inimile primitoare, vadul, azi înfundat de nămolul vieţii pământeşti.

*

Cerul ne vesteşte azi mare bucurie!

Solia este aceasta: „Toţi fiii pământului să devină şi să rămână pentru totdeauna fraţi!

Fraţi, uniţi prin dragostea ce ne conduce azi spre Vifleem ca să ne închinăm lui Hristos.

Alergaţi cu toţii spre Vifleem, copii azi din nou născuţi ai Ţării mele şi îngenunchiaţi cu toţii în faţa aceluiaşi Tată, care îşi trimite azi în lume pe cel mai vrednic dintre fiii săi, pe Fiul său „unul născut" stăpân şi frate al nostru-Hristos, care ne îmbie azi prietenia şi frăţia, nouă tuturora, cu gândul, ca înfrăţindu-ne „cu adevărat", să ne ridice cu sufletul în slava cea miresmuită azi de corul îngeresc!

*

Pace Vouă fiilor! Pace vouă fraţilor! Aşa ne grăieşte Tatăl, aşa ne vorbeşte azi şi Fiul!

Sau nu doriţi această pace?! Nu o doriţi chiar voi, cari nesocotind acest mesaj vestit de fiecare Crăciun, de cinci ori aţi petrecut această zi de bucurie — frământând până în glezne pământul udat de sânge omenesc şi roşind văzduhul şi Cerul cu scânteile armelor voastre, blăstămate azi de văduve şi de orfani?!

Au nu auziţi cum din ordinul celui astăzi născut, Arhanghelul Mihail, în fruntea cetelor şi a legiunilor de îngeri, războinicilor de eri, azi, astfel le vorbeşte:

„Vai de cine nu înţelege nici de astădată, că Tatăl, prin naşterea Fiului său, din nou, pe pământ trimite: *Pacea!*

Pe pământ pace să fie! Măreţ cuvânt de ordine, ş'atât de respicat!

S'au nu vedeţi cum nici Baltazar, nici Gaşpar nici Melchior, cari stau în faţa pruncului vestitor al păcii din Vifleem, nu poartă cu ei arme?!

Da! Ei sunt fără arme!

Inarmat le este însă sufletul cu armele duhovniceşti, cari *creează* şi nici odată nu distrug.

*

— Iertaţi să fiţi pentru trecut! Aşa ne grăieşte azi dumnezeescul prunc! — Pregătiţi-Vă pentru viitor, ne îndeamnă Sfânta Sa Maică!

— Viitorul vostru, spune blândul lemnar Iosif, vi-l arată steaua ce străluceşte şi azi deasupra sărăcăcioasei peşteri a sufletului vostru omenesc.

Prin vraja împreună-petrecerii cu însuş Mesia, cu Iosif şi cu Maria, prin razele iubirii lor, veţi ghicì fiecare *rostul* viitorului vostru.

*

In suflete şi pe pământ, în tainica seară a naşterii lui Hristos: Pace să domnească!

Pacea, care domneşte şi azi în sânul Familiei Sfinte din peştera Vifleemului Iudeei, învitaţii cărei Familii, suntem azi cu toţii.

Protoiereul Lt. colonel:

Ion Dăncilă.

MIŞCAREA LITERARA.

Valoarea concordatului încheiat cu Vaticanul, *de Dr I. Mateiu.* Sibiu. 1929.

Concordatul încheiat de statul român cu Vaticanul, împotriva intereselor neamului nostru şi ale Bisericii lui dominante, continuă să rămână în centrul preocupărilor obşteşti. Această simplă constatare este o suficientă mărturie, că cel mai recent act mare de politică bisericească a statului român este un lucru necurat, un lucru rău. Inainte de încheierea lui Concordatul a fost obiectivul celor mai vehemente, atacuri. Toată lumea-l vorbia de rău, pentrucă văzând în el o primejdie naţională şi un act de vădită nedreptate faţă de confesiunile din ţară, şi în special faţă de Biserica ortodoxă, toată lumea voia să-l înlăture. Numai şleahta politică şi mioapă nu.

Un lucru bun n'au văzut în concordat, decât Papa, ministri cari l-au tratat, semnat şi ratificat şi câţiva gazetari cari sau habar n'aveau de chestiune, sau aveau tot interesul să fie filoconcordatari. Aveau pentru concordat — cum ar zice dl I. Lungulescu — o simpatie lucrativă...

Incolo, oamenii cu gândul lor la marile interese ale statului şi la dreptatea care trebue să stea la baza oricărei legiferări, continuă să arete imensa greşală politică ce s'a făcut prin încheierea concordatului, pe urma căruia celce pierde este numai statul român şi Biserica dominantă a lui, iar celce câştigă este numai catolicismul, vrăşmaşul milenar al neamului nostru.

Cea mai recentă lucrare, care pune într'o desăvârşită lumină acest adevăr este a dlui Dr. I. Mateiu, o incontestabilă autoritate în materie de politică bisericească.

Lucrarea dlui Mateiu a apărut mai întâi în „Telegraful Român", oficiosul arhiepiscopiei de Alba-Iulia şi Sibiu. Retipărirea ei într'o simpatică şi destul de voluminoasă broşură este un lucru bun, fiindcă uşurează popularizarea chestiunii, care nu e de loc închisă.

Noi aşteptăm guvernul, care să revină asupra acestei probleme cu corectivul pe care îl impun marile interese ale statului şi ale dreptăţii tuturor cultelor din ţară, cărora constituţia le asigură o deopotrivă libertate şi protecţiune. Şi atunci dl Mateiu, dacă va avea putinţa, va trebuì să vorbească şi altfel, de aiurea.

*

Memoriile unui duhovnic, studiu pastoral, de *Vasile Gan*, protopopul Lupşei. Edit. preoţimii din prot. Lupşei. Pag. 252. Lei 100.

Nu odată s'a subliniat în presa noastră bisericească metehnele celor câteva cărţi de pastorală ce le avem în româneşte. Intr'adevăr, ori câtă iscusinţă şi râvnă au cheltuit autorii alcătuindu-le, aceste cărţi au fost zidite mai mult cu utilizarea bibliografiei de specialitate din Apus şi cu îndrumările pe care autorii credeau că le pot formula având în vedere necesităţile zilelor de azi. Teoretic sunt larg desbătute în ele probleme generale ca: Pastorala nouă, pastoraţia individuală şi colectivă, organizarea societăţilor religioase etc. Aceste îndrumări însă nu au un temeiu solid, temeiul pe care nu l poate da decât o largă experienţă pastorală.

S'a afişat chiar la congrese preoţeşti postulatul unor cărţi care să cuprindă cât mai puţină teorie şi cât mai multe rezultate ale unor preoţi cu o bogată practică pastorală. După apariţia acestor cărţi — cu cât mai multe, cu atât mai bine — se va găsì apoi teoreticianul iscusit care să facă opera de sinteză, manualul.

Părintele protopop dela Lupşa, V. Gan deschide strălucit seria cărţilor de experienţă pastorală pe care o aşteptam, prin lucrarea sa *Memoriile unui duhovnic*. Cartea cuprinde silinţele frumoase, zdroaba cotidiană, zbuciumul fără hodină al unui slujitor al altarului, care vrea să realizeze în mijlocul oamenilor, în măsura posibilităţii, chipul păstorului bun care sufletul îşi pune pentru oile sale şi să arete cum se poate forma o parohie adevărată, cârmuită fiind după duhul Evangheliei lui Hristos şi după rânduelile sf. noastre Biserici.

Un nou „Popa Tandă", cu preocupări mai spirituale, mai complexe, mai în nota contemporaneităţii. Un nou „Păstor model", care generalizându-se în parohiile noastre ar fi o fericire.

Cartea aceasta cuprinde o viaţă trăită în slujba Domnului. Povestită cu simplitatea şi sinceritatea nefăţărită a unui vechiu şi aşezat preot cărturar cum este păr. prot. V. Gan, această carte se ceteşte cu plăcere şi cu interesul nescăzut dela început până la sfârşit.

Preoţimea din protopopiatul Lupşei, cu a cărei cheltuială s'au tipărit Memoriile părintelui protopop V. Gan, se poate felicita pentru folositorul lucru ce l-a făcut.

Iar autorului preoţimea noastră îi va aduce mulţumirea cea mai preţioasă — cetindu-i cartea. **N. Colan.**

*

Din viaţa lui Nestor Ioanovici, episcopul Aradului, de *Dr. Gh. Ciuhandu,* consilier-referent eparhial, Arad, pagini 56, Lei 40.

Cu prilejul centenarului Episcopiei Aradului, păr. Dr. Gh. Ciuhandu, a încercat să facă lumină asupra unor timpuri şi asupra unor oameni din Biserica noastră, peste cari stăpâneşte încă întunerecul neştiinţei. Cu sârguinţa şi priceperea cari îl caracterizează pe păr. Dr. Gh. Ciuhandu, scuturând colbul arhivelor, a făcut lumină asupra primului episcop român al Aradului. Paginile acestei lucrări ni-l prezintă pe Nestor Ioanovici, ca o figură proeminentă în trecutul nostru. Om hotărât, inteligent, cu o cultură bogată. a fost mai presus de toate un mare român şi un mare ortodox Cu el şi prin el s'au dat directivele de viaţă: principiul naţional întreţesut organic cu principiul ierarhic al Bisericii noastre ortodoxe. Prin Biserică va ajunge la biruinţă ideea naţională.

In zbuciumul vieţii acestui om găsim rezumată o epocă întreagă cu toate frământările ei şi cu toate suferinţele pe cari au trebuit să le îndure Românii ortodocşi. De aceea lucrarea păr. Dr. Gh. Ciuhandu va face bune servicii istorice Bisericii noastre naţionale, care va trebui să se complecteze şi să se închege cât mai neîntârziat.

*

Frământări româneşti în jurul scaunului episcopesc ortodox dela Arad, de *Ştefan Pop*, prof. de teol. şi doctor în dreptul canonic. Pagini 94. Lei 40.

La începutul veacului XIX-lea Românii ortodocşi din Ardeal şi-au pus toată năzuinţa pentru a înoda firul, pentru a reîntrona ierarhia Bisericii ortodoxe întreruptă în anul 1698 prin călcarea jurământului şi prin trecerea lui Atanasie Anghel la catolicism. De data aceasta Românii ort. voiau şi lucrau, ca chiriarhii lor să nu mai fie de neam străin, ci să fie de sânge şi suflet românesc. Lucrul însă nu mergea aşa de uşor, pentrucă acestei dorinţe frumoase i se opunea pe deoparte catolicismul în frunte cu Românii trecuţi la catolicism, iar pe de altă parte se opuneau Sârbii.

Catolicismul conştient de valoarea principiului: „Bate-voiu păstorul şi se va risipi turma" se simţia foarte bine în a vâna la această turmă risipită, în a pescui în ape tulburi suflete ortodoxe.

Românii uniţi lucrau în înţelegere secretă cu tendinţele catolicismului imperial din Viena la distrugerea Bisericii ortodoxe din Ardeal.

Sârbii se împotriveau pentru faptul că se vedeau înlăturaţi de către Români dela scaunele episcopeşti.

Numai cunoscând aceste antecedenţe ne putem da

seama, de ce au trebuit atâtea frământări şi o luptă atât de dârză pentru biruinţa ortodoxă românească.

In decurs de 14 ani [1815—1829] 23 de persoane au dorit, au voit şi au luptat pe faţă şi în ascuns să pună stăpânire pe scaunul episcopesc ortodox din Arad. Câte ambiţii şi câte patimi se vor fi deslănţuit în această luptă?

Cartea păr. Stefan Pop prezintă o seamă de crâmpee din rivalităţile acestor persoane, de aceea ea este o contribuţie preţioasă la istoria episcopiei Aradului.

*

Haina de nuntă, predici, de preotul *F. Codreanu*, Tip. diecezană. Arad. Preţul 10 Lei.

Orice contribuţie pentru realizarea împărăţiei lui Dumnezeu în viaţa noastră este un bun, despre care luăm cunoştinţă cu bucurie. Un preot conştient e preocupat încontinuu de mântuirea sa şi de mântuirea altora şi caută cu stăruinţă prin exemple, prin faptă şi prin cuvânt, ca orientările societăţii să fie îndrumate în făgaşul unei vieţi mai creştine, mai stăpânită de duhul lui Hristos.

Părintele F. Codreanu este un asemenea stăruitor şi harnic lucrător în via Domnului. Dovada ne-o face prin o nouă broşură tipărită, în care dă la lumină o serie de cinci cuvântări bisericeşti. Le recomandăm cetitorilor revistei noastre.

Pr. S. Cândea.

*

Pastoraţia individuală şi colectivă, de *Dr. Grigorie Gh. Comşa*, Episcopul Aradului, Nr. 1 din «*Biblioteca Preotului ortodox*». Tiparul Tipografiei Diecezane din Arad. Preţul Lei 15.

Biblioteca „Creştinului ortodox" editată din iniţiativa şi sub supravegherea directă a P. Sf. Episcop Grigorie a ajuns la numărul 64. Acum P. Sf. Sa a găs t timpul potrivit să înceapă editarea unei alte serii de broşuri foarte folositoare vieţii noastre bisericeşti, prin care să vină în ajutor preoţilor în activitatea lor pastorală. Inceputul îl face prin publicarea broşurii prezente. Plecând dela cazurile numeroase de pastoraţie colectivă şi individuală din Noul Testament P. Sf. Sa ne dă metode de pastoraţie individuală pentru timpul actual, insistând mai ales asupra rolului pastoraţiei individuale la administrarea tainei Sfintei Mărturisiri. Broşura va fi de real folos tuturor preoţilor, dar în deosebi celorce de multă vreme au părăsit băncile şcoalei.

*

Primejdia sectelor religioase pentru statele naţionale şi Mijloacele de apărare, de *Dr. Grigorie Gh. Comşa*. Episcopul Aradului. Arad. Tiparul Tipografiei Diecezane. Preţul 10 Lei.

In vremea de azi, când meditația adâncă și cugetarea creatoare de valori durabile sunt amenințate de primejdii, trebue să ne bucurăm că la noi în țară se găsesc bărbați iubitori de adevărată propășire în ordinea morală. Această ordine fiind amenințată de sectari, neobositul episcop P. Sa Grigorie al Aradului a găsit cu cale să tipărească în broșură conferința sa ținută la congresul misionar din Chișinău. Prea Sfinția Sa arată cu exemple din Rusia și din alte țări că sectarismul este înainte de toate o mare primejdie pentru statele naționale. Materialul întreg este nou și potrivit a convinge pe toți, că sectarismul este o mișcare de ordin politic și social-economic. Recomandăm călduros broșura instructivă și ieftină.

* * *

*

Arhiv Orientálni, Praga I [1929] [1]. Sub acest nume apare o revistă nouă în capitala Cehoslovaciei. Ea este oficiosul institutului cehoslovac pentru cercetări orientale. Conducerea o are B. Hrozny, care cere contribuția tuturor specialiștilor în această materie, fără deosebire de culoarea națională. Revista se redactează în mai multe limbi moderne. Numărul de față conține articolele semnate de: Hrozny, Lexa, Musil, Wesselski etc.

*

Christentum und Wissenschaft [Creștinism și știință] V [1929] 2 publică între altele un articol semnat de *L. Rost*: Atitudinea lui Ieremia față de politica externă a regilor Iosia și Ioachim. Se știe de altcum, că rolul politic religios a lui Ieremia a fost mare. Când religia și statul era în pericol, Ieremia a apărat cauza lui Iahve și a jucat în decurs de mulți ani un rol preponderant în viața publică. El reproșează lui Israil că a părăsit pe Iahve și a recurs la ajutorul Eghiptului și la cel al Asiriei. El nu voește alianță nici cu unii nici cu alții, ci încredere numai în Dumnezeul pe care îl propovăduia. In articolul de mai sus Rost precizează atitudinea pe care o ia profetul față de politica externă a regilor Iosia și Ioachim.

*

Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft 1929, 1, înfățișează cetitorilor un material bogat din domeniul literaturii Vechiului Testament. Autorul Eissfeldt face o amănunțită analiză numirilor date lui Dumnezeu de către Semiți și încearcă totodată a arăta care este concepția aceluiaș popor despre divinitate.

*

Bulletin of the American Schools of Oriental Research 33, 1929. W. F. Albright, Progresul în arheologia palestiană după cercetările interprinse în decursul anului 1928. Autorul scrie aici despre săpăturile făcute la localitatea Megiddo, discută mulţimea de grajduri vechi, descoperite. Aminteşte dintre obiectele aflate şi o linguriţă, al cărei mâner are structura unei fecioare înotând, în stil eghiptean etc.

*

Recherches de Science religieuse XIX [1929] 1 p. 43—48 Albert Condamin profesor de Teologie, în Lyon: Strofe babilonice şi asiriene; pag. 49—55 I. Calès, Psalmii treptelor. Revista cuprinde un buletin bogat la Comentarul Vechiului Testament. Tratează chestiuni de întroducere, chestiuni privitoare la Pentateuh, Psalmi ş. a.

*

W. O. E. Oesterley, The book of Proverbs, London, 1929. Cartea cuprinde o întroducere urmată de mai multe capitole unde se vorbeşte despre formarea proverbelor, textul lor, despre traducerile mai vechi la proverbe, literatură. Mai departe autorul încearcă să rezolve mai multe chestiuni biblico-teologice şi unele probleme de ordin exegetic. Stabileşte un raport între „înţelepciunea" vechiului orient şi proverbe, iar comentarul propriu zis aducând un material bogat, contribue mult la înţelesul acestei cărţi sfinte.

*

Savantul Profesor dela Universitatea din Leipzig, *Kittel* îşi reeditează dintre multele sale opere Psalmii, în traducere cu comentar, precum şi studiul: Religia poporului Israil. Ambele au apărut în decursul acestui an în Leipzig.

Apariţia lor e înregistrată cu bucurie, întrucât aduc nouă contribuţii la rezolvarea diferitelor probleme ce se pun în cadrul preocupărilor biblice. Prof. **N. Neaga.**

CRONICĂ.

Congresul naţional-bisericesc. A fost deschis în ziua de 18 Noemvrie a. c. de către I. P. S. Patriarh-Regent Miron în sala de şedinţe a camerei. I. P. S. Patriarh-Regent a evocat memoria marilor dispăruţi, a în veci neuitatului nostru Rege Ferdinand I şi a înaltului Regent Gh. Buzdugan. Pentru binele pe cari aceşti dispăruţi l-au făcut Bisericii noastre, aceasta va păstra şi va cultiva vecinica lor pomenire. A arătat apoi că noua lege de organizare a Bisericii în decursul celor trei ani de aplicare, a dat roade destul de frumoase şi experenţe destul de promiţătoare încât să putem nădăjdui binele pe care această lege îl va aduce în viitor Bisericii noastre.

Atrage apoi atenţia măritului congres asupra necesităţii de a se alege un episcop pentru fraţii români din Statele-Unite ale Americii şi Canada. Problema aceasta cere o cât mai grabnică realizare.

In urma cuvântării dlui Oct. Goga, congresul hotăreşte să se aleagă o comisie care să studieze chestiunea referitoare la desfiinţarea ministerului cultelor şi artelor. Delegaţia aleasă, după studiarea chestiunii, s'a prezentat în audienţă Inaltei Regenţe şi primului ministru, unde a expus motivele invocate de congres pentru reînfiinţarea ministerului cultelor şi artelor.

Congresul, în şedinţele sale, s'a ocupat şi cu chestiunea salarizării preoţilor, discutându-se mai pe larg asupra problemei.

La discuţia specială asupra evenimentelor din biserica noastră în ultimii trei ani, dl deputat Silviu Dragomir, într'o cuvântare mai lungă, ilustrată cu fapte concrete, a arătat nedreptăţile făcute Bisericii noastre cu deosebire în ultimul an. A arătat că actualul guvern prin politica sa a început să strice echilibrul statorit între confesiuni, păgubind în mod grav interesele Bisericii noastre. „... Organe ale statului nu s'au sfiit a aplica măsuri excepţionale Bisericii ortodoxe, despoind-o de drepturile oferite cu generozitate de către înaintaşi, pentruca să o pună într'o situaţie de inferioritate şi să deschidă apoi larg porţile prozelitismului religios". Dovedeşte acest lucru, arătând că în bugetul anului 1929 nu s'a prevăzut nici un spor pentru biserica noastră, ba din contră, biserica ortodoxă din Ardeal a fost tratată mai vitreg ca în anii trecuţi, tăindu-i-se anumite ajutoare, pentru a se da altor biserici şi în special Bisericii unite. In timp ce preţioasa pictură a bisericii catedrale din Sibiu se năruie, pentrucă guvernul n'are nici un leu cu care să ajute repararea acoperişului a cărui aramă a fost luată de Unguri în timpul răsboiului, biserica din Blaj primeşte un milion de lei pentru repararea ei, biserica gr.-cat. din Roma primeşte 300,000 Lei, seminarul din Blaj 500,000 Lei pentru refacerea lui şi a. m. d.

Biserica ortodoxă din Ardeal şi astăzi poartă ponosul vremilor trecute. Ofranda primită prin reforma agrară n'a reparat nici măcar în parte nedreptatea istorică a Bisericii noastre, iar guvernul actual a deposedat această biserică în multe părţi şi de ceeace i s'a dat prin reforma agrară.

Şi astăzi când suntem religiune dominantă, şi azi când suntem într'un stat în majoritate zdrobitoare ortodox, suntem despoiaţi de drepturile noastre în favoarea acelora, cari au fost şi le place să fie încă duşmanii Bisericii ortodoxe şi ai statului român.

Profesorii de teologie şi slujbaşii Consistoriilor neortodoxe sunt şi astăzi mai bine plătiţi decât cei ai Bisericii dominante. In special uniţii sub guvernarea actuală sunt preferaţi, sunt căutaţi şi înaintaţi în slujbele statului faţă de ortodocşi.

Congresul a ţinut apoi să serbeze evenimentul împlinirii alor 20 ani de când I. P. S. Patriarh-Regent Miron a fost ales episcop al Caransebeşului. Oratorul festiv a fost păr. Dr. I. Lupaş.

Acestei manifestări de iubire I. P. S. Patriarhul i-a răspuns prin cuvinte pline de mulţumire şi de iubire părintească, iubire pe care o poartă Bisericii sale şi neamului său.

După discutarea altor chestiuni de o mai mică importanţă, congresul naţional-bisericesc s'a închis în 21 Noemvrie a. c.

*

Conferinţe religioase în Sibiu. Primenirea oamenilor de conducere, ai instituţiilor de educaţie şi instrucţie, aduce după sine mai totdeauna o schimbare şi o primenire şi în ce priveşte felul, mijloacele şi metoadele de educaţie a tineretului.

Fiecare om nou, ajuns în urma vredniciei sale la creşterea şi conducerea altora, caută să-şi pună toată puterea de muncă în slujba instituţiei al cărei conducător este, şi îşi cheltueşte cu generozitate şi entuziasm energia tinereţii numai ca lucrul ce i s'a încredinţat să fie dus la bun sfârşit.

Credem a nu greşi când afirmăm, că dintr'un asemenea entuziasm au luat fiinţă actualele conferinţe religioase, ce se ţin în fiecare Joi seara în decursul postului la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu.

Noul Rector al Academiei teologice „Andreiane", dl prof. N. Colan, de altfel bine cunoscut cetitorilor noştri din bogata sa activitate desfăşurată în graiu şi în scris, a iniţiat această serie de conferinţe religioase într'un timp şi într'un loc cum nu se putea mai potrivit.

Timp de post, timp în care fiecare apostol pus în slujba Domnului şi Mântuitorului nostru Isus Hristos, trebue să bată cu mai multă insistenţă la uşa creştinilor pentru a-i trezi la o cât mai bogată şi mai intensă viaţă spirituală.

Creştinii sunt chemaţi să asculte asemenea conferinţe în sala festivă a Academiei teologice, deci într'un mediu atât de prielnic şi atât de propriu acestui fel de preocupări.

Că ideea dlui rector Nicolae Colan a fost binevenită, mărturiseşte pe deoparte faptul că profesorii academiei teologice, au primit cu bucurie ca fiecare să ţină asemenea conferinţe, iar pe de altă parte, publicul, care a participat într'un număr considerabil la aceste conferinţe.

Seria Conferinţelor a început-o rectorul N. Colan, vorbind despre *Solidaritatea creştină.*

În tratarea subiectului conferenţiarul a arătat necesitatea solidarităţii pe toate terenele vieţii şi urmările ei atât de binefăcătoare pentru omenire. Mulţumită solidarităţii înaintaşilor

noştri, am moştenit noi tot ceeace astăzi alcătueşte patrimoniul sfânt al neamului nostru.

Joi în 28 Noemvrie a ţinut conferinţă dl profesor *I. Beleuţă,* vorbind despre încreştinarea poporului rusesc. Pasionat cetitor al tuturor scrierilor de valoare, om dedicat exclusiv ştiinţei, ştiinţei pe care o trăeşte, o însufleţeşte şi o îmbracă în căldura sufletului său, dl prof. I. Beleuţă a desfăşurat şi de data aceasta cu multă bogăţie de cunoştinţe subiectul ales.

Interesante au fost în special scrisorile dintre Petru cel mare, ţarul Rusiei şi patriarhul din Constantinopol, Ieremia, referitoare la instalarea Sf. Sinod al bisericii ruseşti, scrisori pe care dl profesor I. Beleuţă le-a tradus în româneşte. Aşteptăm ca lumina tiparului să ne facă să cunoaştem temeinic biserica creştină rusească; atunci vom cunoaşte şi preţioasa muncă a dlui profesor I. Beleuţă.

La festivalul aranjat de Reuniunea femeilor ortodoxe române din Sibiu, Duminecă în 8 Decemvrie a. c., a conferenţiat dl profesor *Dr. N. Terchilă,* vorbind despre rolul social al cultului creştin ortodox. Cultul bisericii ortodoxe este cel mai puternic mijloc de înfrăţire a claselor sociale. In faţa aceluiaş Stăpân şi Părinte toţi suntem egali. Impărat şi simplu ziler, bogat şi sărac, tinăr şi bătrân, sexe deosebite, neamuri diferite, pe toţi îi înfrăţeşte căldura rugăciunilor rostite cu ocazia săvârşirii cultului creştin ortodox.

Conferinţa a fost ascultată din partea unui public numeros.

Joi în 12 Decemvrie a. c. a ţinut conferinţă dl profesor *N. Neaga,* vorbind despre Arta de a ghici viitorul la babiloneni. Din expunerea conferinţei, dl prof. N. Neaga s'a dovedit un bun cunoscător al psihologiei popoarelor antice din răsărit. Se vede şi din acest fapt, că tinărul profesor al Academiei teologice din Sibiu şi-a făcut o problemă de viaţă din specialitatea (T. V.) pe care o propune la această şcoală.

Dl profesor *Dr. D. Stăniloaie* şi-a ţinut conferinţa în 19 Decemvrie, vorbind despre Biserica grecească. Se vede că timpul petrecut în Atena pentru complectarea studiilor, tinărul profesor l-a folosit pentru a cunoaşte şi pătrunde probleme de o asemenea importanţă ca cea desfăşurată cu atâta pricepere în faţa auditorului. Conferinţa pregătită cu temeinicie, a avut darul să ne facă să cunoaştem mai bine pe una din surorile Bisericii noastre.

Ceeace a făcut ca aceste conferinţe să fie şi mai interesante şi mai cercetate, a fost faptul că ele au fost încadrate în coruri religioase, executate de corul Academiei teologice, condus de talentatul profesor N. Oancea.

Conferinţele organizate de Academia teologică „Andreiană" au avut darul să înalţe sufleteşte publicul sibian.

Pr. **S. Cândea.**

Sumarul „Revistei Teologice“ pe anul 1929.

Studii şi articole.

Pagina

Mişcarea literară (Dări de seamă).

Cronici.

Diverse.